

het omringende nu vergrote terrein landschappelijk gaan verzorgen en inrichten.

We denken aan het planten van enige groepen eiken aangevuld met een enkele solitair van dezelfde soort. Dit inpoten zal tot de herfst moeten wachten.

De afbakening zal gebeuren door middel van een vrij diepe greppel met op de terreinhoeken een flinke zwerfsteen. In de loop van de komende jaren zal het onderhoud en beheer erop gericht zijn een schrale grasmat te laten ontstaan zowel op de grafheuvel als ook op het omringende terrein. Voor wat betreft dit laatste terreingedeelte zal dit wel enig geduld vergen, denkt u maar aan het gebruik tot nu toe als zwaar, zoniet overbemest maisland. In concreto betekent dit, regelmatig maaien en vooral het gemaaide afvoeren teneinde de grond zoveel mogelijk uit te putten.

Het aanbrengen van een informatiepaneel en het plaatsen van een royale zitbank zal de aankleding gaan completeren.

Sedert korte tijd ben ik via het Biologisch Archeologisch Instituut in Groningen in het bezit gekomen van de kopieën van de oorspronkelijke opgravingstekeningen uit 1930. Het "onderzoek" werd destijds uitgevoerd onder leiding van en misschien ook wel door Baron F.E. van Heerdt en zou waarschijnlijk de toets der kritiek nu niet meer kunnen doorstaan. Ik hoop, dat we desondanks toch nog delen van de oorspronkelijke grafheuvel intact zullen aantreffen, deze gegevens gevoegd bij die op het papier moeten ons in staat stellen een en ander weer te reconstrueren. Gedurende het onderzoek werd een grafkuil aangetroffen, lengte ongeveer 2,10 m bij een breedte van circa 1 m; de grootste diepte onder het toenmalige maaiveld bedroeg 1 m.

Over de inhoud van het graf schrijft Baron van Heerdt het volgende op de opgravingstekening "inhoud graf: op de rechter zij liggend lijk in gehurkte houding een der scheenbeenen was nog gedeeltelijk intact. Het hoofd heeft gelegen aan de noordzijde. De beenderen zijn in het graf blijven liggen, zoals ze lagen" einde citaat. Over eventuele bijgaven of andere vondsten wordt niet gesproken, deze zijn er dus waarschijnlijk ook niet geweest.

Ik hoop u met het bovenstaande voldoende ingelicht te hebben over de stand van zaken op dit ogenblik. Als de juiste datum van de consolidatie bekend is, zal ik dit doorgeven aan uw bestuur. U bent dan van harte welkom op de Soester Eng.

Driebergen, 20 mei 1985
de monumenteninspecteur R.O.B.

Joh. W. Noordam

GERMAANSCH E GRAFHEUVELS door wijlen Ds. J.J. Bos

De Heer David Koning, muziek-onderwijzer te Amsterdam, toen tijdelijk te Zeijst verblijfhoudende, had op donderdag 22 Augustus 1861, met behulp van eenige spoorweg-werkers, een der tumuli in de Soesterheide geopend, wat mij, 23 Augustus daaraanvolgende, door Den Heer L.Th. Moesveld, Onderwijzer te Soesterberg, gemeente Soest, met wien ik meermalen over die grafheuvels gesproken had, geschreven werd. Waarschijnlijk heb ik daarvan onmiddellijk kennis gegeven aan den Heer P. Gallenkamp Pels, Burgemeester van Soest, die daarop zeker den Heer D. Koning ter verantwoording heeft geroepen. Dit had ten

gevolge dat het gevondene hem, in een sigarenkistje, werd toegesonden.

Dat kistje hield in, eenige fragmenten van verbrande beenderen, alsmede twee doosjes, waarin beenderen en brons, het brons echter onkenbaar: en op die doosjes was geschreven: "De hierin zich bevindende beenderen, (overblijfsels van voormaals verbrande lijken), en stukjes geoxideerd koper, vermoedelijk afkomstig uit den vóór Germaanschen, of Cymbrisch-Keltischen tijd, zijn op bijgemelden datum door den ondergeteekenden opgedolven uit een der Terpen, of grafheuvels, welke, bekend onder den naam van de "24 bergjes" gelegen zijn op de heide tusschen Soest en Zeyst, een paar honderd schreden zuid-oostelijk van den tol op den zoogenaamden "nieuwen-doodenweg", bij het Wittenmansveen.

"Zeyst, 22 Augustus 1861 (w.g.) David Koning"

Ik laat hier volgen het afschrift van eenen brief van denzelfden, aan den Burgemeester van Soest, den Heer P. Gallenkamp Pels, welke in mijn afschrift gedagteekend is, 4 December 1862, wat misschien wel in plaats van 4 December 1861 kan geschreven zijn, bij vergissing, òf door den Heer Koning, òf door mij. Hij luidt:

"Amsterdam, 4 December 1862

"Mogt het te pas komen dan ben ik bereid nog een 4 tal andere heuvels, waaronder eene blijkbaar den vorm eener kleine Hunnenschans hebbende, aan te wijzen, welke naar ik vermoed, ook nog onder het gemeente-district Soest liggen.

Ook neem ik de vrijheid er de opmerkzaamheid op te vestigen, dat volgens nieuwe zoowel taal- als oudheidkundige onderzoekingen, meer dan waarschijnlijk is dat Hunnen, Gothen, Geten en Jutten oorspronkelijk als tot éénen stam behooren te worden gerekend en dat de grondbeteekenis van dat woord Ghug vermoedelijk witte of blanke, (eig. Blonde), en overdragtelijk ook goede, (goedgeaarde), beteekent: iets, dat voornamelijk te pas zou kunnen worden gebragt, wanneer men bedenkt dat die 26 terpen bij de tol in het zoogenaamde wittenmansveen liggen.

Zowel in 't Hongaarsch, als in de Finlandsche idiomata, als ook in het Baskisch, is hun of ona zooveel als goed, en wordt ook als affirmatief, d.i. ja, gebruikt.

Vermoedelijk derhalve stammen deze overblijfsels uit den tijd toen de Scythen, eene soort van Hunnen, en met name de stam der Gothen, op onze heidegronden huisden. Sedert de komst der Romeinen, en latere overheerschers, zijn deze stammen allengs overal verjaagd, zoodat ze nu nog slechts in de hoekjes der oude wereld te vinden zijn (w.g.) David Koning".

Bij schrijven van 8 en 15 Augustus 1862, heb ik daarop aan het Gemeentebestuur verzocht mij te vergunnen in die heuvels te graven, ten einde met den inhoud bekend te worden, wat mij, bij schrijven van 4 September 1862 no. 359, werd toegestaan, onder de volgende bepalingen:

- "a. Dat, door en met die vergunning, het politie toezigt over die opgravingen, niet zal worden geacht onttrokken te zijn aan mij burgemeester, noch aan de door mij daarmede te belasten politie ambtenaren.
- "b. Dat de mogelijk op te graven voorwerpen, na het door U noodig geacht onderzoek, opneming, beschrijving, enz. derzelve, in

het gemeente-huis gedeponoord en aldaar het eigendom worden van het gemeente-bestuur.

"c. Dat na den afloop zal worden bepaald of en in hoeverre de door U aan te wenden kosten, zullen worden gebracht ten laste der gemeente-kas.

"De Burgemeester van Soest:
(w.g.) "P. Gallenkamp Pels"

Foto Prentencabinet

Het Engenbergje, huidige toestand.

Op 11 September 1862 ben ik met de opgravingen begonnen, en heb dat werk voortgezet op 18 September, 23 September, en 16 October van datzelfde jaar; en 11 Augustus, en 24 Augustus van het jaar 1863. Ik heb in het geheel 12 heuvels doorzocht, en vond, op ééne uitzondering na, de 9de, niets dan scherven van urnen, in de zon gedroogde maar ook in meerdere of mindere mate doorbakken urnen, en daarin, of daarnaast, asch, houtskool, en splinters van beenderen; in twee heuvels vond ik stukjes brons, waarvan één een brok van eene fibula, (gesp), scheen te zijn. In éénen grafheuvel, maar even onder den buitenkant der zode, vond ik een gedeelte van een zwaard, nl. het bovengedeelte, doch in die mate geoxideerd, dat het ter nauwernood daarvoor te herkennen was; hoe droog bewaard ook, binnen een paar jaren was het geheel verteerd. Over het geheel gaven de plaatsen waar ik de scherven vond, en de wijze hoe ze daar verspreid lagen, mij den indruk, alsof ze met verachting, en in woede, daar waren nedergesmeten, door iemand die verwacht had heel wat anders te zullen vinden.

Alléén bij de 9de opgraving, vond ik eene urn waaraan bijna niets ontbrak. Zij zag er uit als niet gebakken, maar in de zon gedroogd; wat er aan ééne zijde aan ontbrak, kan wel door de vochtigheid verterd zijn, want zij zat in de heidekorst die wij ten vorigen jare reeds hadden omgekeerd, en den winter over aldus hadden laten liggen; misschien was ze wel reeds zóó nabij de oppervlakte begraven; in dat geval had dan het gedeeltelijk verteren reeds vroeger plaats gehad.

Op 24 September 1863 bezochten wij de Heeren L.J.F. Janssen, Conservator aan het Museum van Oudheden te Leyden, en Mr. F.N.M. Eyck van Zuylichem, Burgemeester van Maartensdijk, die het gevondene, bij de opgravingen in de tumuli, aan mijn huis kwamen bezichtigen, en vandaar zich begaven naar de heide waar het opgegraven was. Ik beval hun aan ook de plaats eens goed op te nemen, welke ik voor eene vroegere woonplaats hield, (ik had geen tijd om mede te gaan), doch zij hebben die niet kunnen vinden.

Later heb ik nogmaals een bezoek gehad van den Heer L.J.F. Janssen, doch nu vergezeld door den Heer Dr. W. Pleyte, die later zijn opvolger werd. De Heer Pleyte heeft toen, van die bijna complete urn, eene teekening gemaakt.

Omdat het Gemeente-huis, vooral in die dagen, doch ook later nog, volstrekt niet geschikt was om voor Museum van Oudheden te dienen, is het opgegravene in mijn bezit gebleven; en omdat ook het gemeentebestuur nooit getoond had eenig belang in die dingen te stellen, heb ik ze medegenomen naar Amersfoort in 1892, en in 1896 geschonken aan het Oudheidkundig Museum Flehite aldaar, waar ze natuurlijk te huis behooren, en goed bewaard zijn.

HET WITTEMANS - VEENTJE door wijlen Ds. J.J. Bos

"Het Wittemans-Veentje", zóó heet nu nog eene plek, aan de rechterzijde van den straatweg van Soest naar Soesterberg, eer men komt aan het Station van den Centraal-Spoorweg. Het is thans een klein boerderijtje, met een paar kampjes weiland, een paar akkers bouwland, in wallen en boschjes van dennen, en eiken- en berken-hakhout. Eer de straatweg en de spoorweg er waren, was het een uitgeput veentje aan den voet der duinen, en midden in de heide; eigenlijk een moeras, met bulten en kuilen; des winters een meertje, en bij droge zomers kon men er dwars doorheen loopen.

Dat plekje heeft mij altijd aangetrokken door zijnen naam. De herinnering aan Witte Wijven vind men overal, in ons vaderland even goed als in Duitschland; inzonderheid in Drenthe doet menige plek ons aan die spookachtige wezens denken, en het was niet onnatuurlijk dat Witte Wijven gespoekt hadden nabij die oude Germaansche woonplaatsen en begraafplaatsen; maar - Witte Mannen!

Ik wil hier echter herinneren aan een paar zinsneden in den brief, geschreven door den Heer David Koning, van Amsterdam, op 4 December 1862 (1861?) aan den Burgemeester van Soest; welke brief in zijn geheel is opgenomen in het hoofdstuk: "Germaansche "Grafheuvels". Hij beweert dat volgens nieuwe, zoowel taal- als oudheidkundige, onderzoekingen, allewaarschijnlijkst Hunnen, Gothen, Geten en Jutten, oorspronkelijk als tot éénen stam behooren gerekend te worden, en dat de grondbeteekenis van het woord Ghug, het stamwoord van al die namen, vermoedelijk witte, of blanke (eigenl. blonde) en overdrachtelijk ook goede beteekent; iets wat de aandacht verdient, omdat het Wittemans-Veentje nabij die 26 Germaansche grafheuvels gelegen is.